

УДК 82 – 3.091

Олена Юферева

СИНТЕТИЧНИЙ ЖАНР І КОНТАМІНАЦІЙНА ЄДНІСТЬ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Розглядається проблема визначення й окреслення меж явища жанрового синтезу. Систематизація поглядів і теоретичних розробок у цій сфері виявляє розбіжності у трактуванні синтетичних феноменів, що провокує розбалансування методологічних засад їх аналізу. Низка протиріч у розумінні природи синтезу вказує на необхідність дослідження питань, пов'язаних з інтеграційними процесами, вдосконалення й уточнення дефініцій, етапів взаємодії художніх форм.

Ключові слова: синтез, структура, жанр, еволюція, методологія, синтетичний жанр, контамінація.

Мінливість сучасної літератури, рухливість меж жанрово-родових утворень інспірує пошук константного, що покладено в основу множинних перетворень. Адже ілюзія тотального змішання породжує думку про хаотичність і невиокремленість особливого, літератури як однорідної маси. Однак акцентуація дискретності розвитку, „вишикування в історичну колону” (Г.Д. Гачев [7]) множинних форм затемнює й віддаляє розуміння природи діалогу жанрів і родів літератури. Дослідницькі зусилля, націлені на наукове моделювання розвитку складних жанрових утворень, ґрунтуються на взаємопогодженості диференціації та злиття форм. Саме під таким оглядом унаочнюється проблема видобуття глибинного рушійного елемента, що скеровує розвиток художньої форми й виводить її до охоплення межових станів.

Зосередження на теоретичних питаннях розгортання жанрово-родового синтезу невід'ємно пов'язане із усвідомленням характеру співвідношення жанрових трансформацій та еволюційних тенденцій культурно-історичної епохи, спонукуваних змінами принципів світобачення. Розробка цих великих проблем тримається на концепціях найавторитетніших філологів ХХ століття, що виявили й обґрунтували важливість і плідність уваги до перехідних, „напіввизнаних”, за влучним висловом С.С. Аверинцева, літературних явищ [1], в яких закладено основи майбутніх жанрів. І що найголовніше, вони дозволяють унааявити постійність видозмін в існуванні жанру, що дає підстави говорити про жанр як „тривалу сталість” (Р.Т. Гром'як [10]).

У сучасному літературознавстві дедалі більш жваво обговорюються теоретичні проблеми взаємозв'язків і взаємовпливу жанрів. Виникають нові поняття, уточнюються вже існуючі

визначення. Разом із тим, багато значущих категорій дотепер не набули термінологічного статусу. Їхнє використання відрізняється скоріше „інтуїтивним” відчуттям ученого, ніж зваженим аналітичним підходом. Така „приблизність” характерна й для понять „синтетичний”, „комбінований” жанр, що позначають взаємодію художніх форм. Проблематичність вивчення жанрово-родової взаємодії пов’язана насамперед з умовністю жанрової класифікації. Не випадково останнім часом наполегливо стверджується невідповідність теоретичних схем і художньої практики. В одному з новітніх посібників із теорії літератури говориться про „ілюзорність” логіки класифікації [12], що доходить до протиріччя із творчою свободою письменника.

Параметр структурування контактуючих елементів, динамічних відношень між частиною й цілим, закладений в основу термінів „синкретичний”, „синтетичний”, „комбінований”. „Синкретичний” фіксує результат родового (рідше – жанрового) сполучення. Поєднання епічного й ліричного С.Н. Бройтман, наприклад, зараховує до синкретичної тенденції, маючи на увазі новий виток родового синкретизму в розвитку культури [4, с. 31]. Ідея „нового синкретизму” активно обговорюється вітчизняними й зарубіжними літературознавцями у форматі літератури ХХ століття. Термін „синтетичний” жанр у розумінні родового й жанрового сполучення конкурує із „синкретичним” і виявляє перевагу у використанні, що фіксується в сучасних працях (О.В. Зирянов [13], О.Ф. Ладохіна [19], І.Г. Мінералова [21], М.І. Нікола [23], Ю.В. Стеннік [27], О. Тищенко [28]). Він видається більш вдалим на тлі існуючого протиставлення синкретичних і синтетичних явищ у культурних процесах, які відбивають системні опозиції статичності й динаміки, регульованості й невпорядкованості. Зсув убік терміна „синтетичний” чітко фіксується енциклопедичними виданнями. Якщо, скажімо, у літературній енциклопедії термінів і понять за редакцією О.М. Ніколюкіна повість або вірш у прозі характеризуються як проміжні форми [17, с. 782], то в „Словаре актуальных терминов и понятий”, більш новому виданні, такі визначення відсутні, а в статті „повість віршована” подається дефініція: „жанр синтетичної природи” [14, с. 170]. Це свідчить про те, що в осмисленні жанрових явищ задіяний не тільки очевидний фактор „стику”, але й особливості перетворення художньої цілісності, що, у свою чергу, призводить до складніших механізмів жанрової взаємодії. Отже, термін „синтетичний” упевнено використовується у дослідженнях жанрового синтезу. Він відображає розширення виражальних можливостей твору, у тому числі за рахунок подолання меж літератури, а також своєрідної „непроявленості”, перехідності жанрових ознак.

Жанрові інтеграційні процеси ведуть до утворення ще одного різновиду складних жанрових явищ – „комбінованих” жанрів – сполучення опозиційних або, навпаки, близьких жанрових форм,

їхніх значущих елементів. Ознаки комбінованого жанру часто змішуються із синтетичними. Причина та ж сама – відсутність чітких критеріїв їхнього розмежування. У значенні комбінований жанр з'являються ознаки експериментальності жанроутворення. Він розглядається як потужний засіб розвитку жанрової системи. Сучасні концепції жанру спираються на уявлення про взаємопроникнення жанрів, у процесі якого комбінування відіграє ключову роль: „Новий жанр є завжди трансформацією одного або декількох старих жанрів: через інверсію, через переміщення, через комбінування” [29, с. 25]. В авторитетному українському виданні „Лексикон загального та порівняльного літературознавства” автор статей про жанр Б.П. Іванюк описує такі форми жанрової інтерференції: „контамінація” (об'єднання різних жанрів) [15, с. 203], „жанровий синтез” (взаємопритягнення жанрів, що реалізується в художній творчості як структурна єдність ознак різних жанрів), у якому вирізняються внутрішньородовий, міжродовий синтез, схрещення власне літературних та позалітературних жанрів і, нарешті, виникнення форм на перехресті літератури та різних видів мистецтва [15, с. 203]. Комбінований жанр, або контамінація, у визначенні дослідника позбавлений тієї єдності, що утворює синтез жанрів. В інших дослідженнях також актуалізується значення нестійкості контамінаційного утворення, його експериментальної природи. З погляду розвитку жанрової системи як взаємовключення жанрів комбінований жанр передує синтетичному, тобто типу творів, утвореному на основі жанрового синтезу. Наприклад, у дослідженні сполучення жанрових структур у ліриці С.І. Єрмоленко виділяються процеси контамінації, в яких поєднувані компоненти співіснують на однакових правах, і асиміляції, в яких здійснюється поглинання одного жанру іншим [11, с. 388]. На думку О.Я. Бурліної, контамінація або компіляція в розвитку жанрової системи виникає раніше, стосується поверхневих шарів і готує ґрунт для синтетичного твору [6, с. 22]. У руслі цих досліджень синтетичний жанр являє собою найбільш стійкий і тісний контакт жанрів у межах художнього цілого, тоді як контамінаційний не має цих ознак і належить до оказіонального утворення.

Синтетичні тенденції жанроутворення, що розвинулися в період романтизму, підживлюються загальними філософсько-естетичними поглядами епохи, появою інших аспектів розуміння і бачення світу й людини і, як результат, втратою здатності до художнього перетворення жанровою системою різноманітних концепцій особистості. У пошуках втілення оновленої концепції світу виникає притягання форм, що відбувається у двох напрямках – синтезу й контамінації. Ці близькі одна до одної форми взаємодії зазнають на собі впливу літературної еволюції, але реалізують мінливість по-різному. Тому їхні диференціальні ознаки принципово неподібні. У сучасному науковому виданні вододіл між ними проведено чітко: „Протилежними, але нерозривно пов'язаними зі жанровою

диференціацію є процеси синтезу – контамінація і дифузія. Ці поняття означають різні способи міжжанрової і міжродової взаємодії. Внаслідок контамінації (поєднання двох жанрових структур) народжуються нові різновиди (роман-притча, роман-казка, роман-есе). Процеси дифузії (взаємопроникнення елементів різних родів і жанрів) були інтенсивними в романтизмі...” [5, с. 201]. Отже, внутрішньолітературний синтез актуалізується в епоху романтизму й традиційно пов’язується з поняттям жанрової дифузії. На нашу думку, це визначення поширене, але не дуже вдале. Дифузія – це втрата чіткості меж форм, їх аморфізація. Проблема жанрової „дифузії” та її розуміння в літературознавстві вказують на те, що й до явища синтезу в літературі потрібно ставитися обережно. Не втратила актуальності думка, висловлена у статті Л.В. Полякової: „У художній літературі поняття синтезу й диференціації не абсолютні, а вельми відносні: синтез не означає розчинення, такого злиття, коли зникає специфіка і грань частин, що синтезуються, а диференціація не зводить непрорізаних кордонів між явищами” [26, с. 215].

Про це йде мова в теоретичних працях С.Н. Бройтмана, у яких він підкреслює: жанри не зливаються в суцільну масу. Відбувається відхід жанру з поверхні в ядерні глибини твору, тому „він важче розпізнається, ніж раніше” [4, с. 363]. Сходження в єдиному художньому цілому двох жанрових моделей посилює відчуття їхньої своєрідності, а не приглушає. Аналіз жанрової модальності – відношень між жанрами – спонукає звернутися не до кількісних показників складу твору, а до характеру відношень між цими компонентами, оскільки тут утворюється незадана внутрішня міра, що впливає з „гри сил” і визначає межу змін [4, с. 368].

Розглядаючи систему літературного ряду через безперервність співвіднесеності його конструктивної функції із сусідніми рядами, в якій взаємодія елементів здійснюється навколо „висунутості” певного елементу або домінанти, Ю.М. Тинянов за допомогою поняття „конструктивний напрямок” виводить жанр зі сфери закінченого й замкнутого існування. Стійкість мовної функції оди, наприклад, дозволяла, як показує філолог, „залучати і всмоктувати в себе які завгодно нові матеріали” [30, с. 245], поживлятися за рахунок інших жанрів і при цьому залишатися собою. Важливу ідею в контексті сучасних уточнень процесу жанрової мінливості становить і розмежування модифікуючої й еволюційної взаємодії.

Вузловими моментами в дослідженні жанрових зсувів стають постійні й змінні величини, зумовлюючі й формуючі фактори. Їхня системна взаємодія в художньому цілому покликана пояснити можливість розвитку й удосконалювання жанру. Процес синтезу в цих концепціях посідає значне місце, особливо в аспекті кореляції частин і цілого. Через дослідження постійних і змінних величин проходить ланцюг найважливіших методологічних проблем, які стосуються вивчення цих структур у контексті утворення художньої цілісності. Зокрема, співвідношення постійних і змінних факторів

жанрової структури; ступінь сталості постійного, закономірності його перетворення. На перетині цих проблемних векторів виникає ряд теоретичних моделей, що конструюють динаміку жанрової зміни. Саме з урахуванням критеріїв сталості-змінності формуються взаємозумовлені понятійні сфери жанру у дослідженні українського літературознавця Н.Ф. Копистянської „Жанрові модифікації у чеській літературі”. У кожній сфері групуються ознаки цієї категорії з огляду на домінування стійких або змінних факторів. Відповідно, у другій сфері жанр розглядається як обмежений у часі й соціальному просторі, постає менш стійким, вміщує комплекс історичних чинників становлення і модифікації. Вивчення жанру з цих позицій, вважає дослідниця, сприяє глибшому розумінню творчої думки людства на кожному етапі, осягненню закономірностей інтенсивного зростання жанрового різноманіття [16, с. 20].

Спирається на традицію конкретно-історичного вивчення жанру російський вчений В.М. Головка [8; 9]. Підґрунтя його концепції становить теза про стабільність генетичної пам'яті, здатної до поступових змін, підготовлених жанроутворюючим рівнем. Так, у жанровій теорії із залученням герменевтичної методології в працях В.М. Головка поєднані ідеї органічного синтезу зумовлюючих, формуючих і утворюючих засобів, „співприродних один одному і створюваному ними естетичному цілому” [8], інтеграції й диференціації цих частин цілого, а також динаміці співвідношення частини через ціле й цілого через частини, що сягає ідеї герменевтичного кола. Учений, міркуючи про сталість зумовлюючого фактора, апелює до твердження М.М. Бахтіна про здатність до зміни й відновлення архітектонічної стійкості, що не може відбутися стрибкоподібно, а лише шляхом подолання певних протиріч, забезпечуючи наступність у розвитку літератури. Разом із тим, спроби дослідника розмежувати концепцію й ідею людини з погляду їхнього впливу на жанрове становлення, а також його увага до особливостей кореляції роду й жанру, їхнього притягання в точці зумовлюючого начала, безумовно, продуктивні у виявленні діючих сил родо-жанрових змін.

Ядерна основа жанру, у свою чергу, має константні ознаки, що передають тип світообразу, і факультативні, більш рухливі, які „оживляють” схему художньої моделі світу [20, с. 20]. Тільки їхня системна взаємодія, підкреслює літературознавець, може привести до появи нового різновиду жанру. Більше того, як стверджують авторитетні дослідники, і основа може перевертатися: „Саме існування констант парадоксально, тому що їхня довговічність побудована на хисткому зближенні сторін, що дають, однак, щось надзвичайно тривке в результаті (як ґрунтовний жанр роману в його кращих зразках), і часом зовсім не виключає того, що й сам „фундамент” постійно перевертається” [22, с. 287]. Очевидно, мова йде про приховане протиріччя, яке призводить до видозміни, значеннєвого збільшення ядра жанру. Але такі перетворення

базуються на стійкому механізмі, що забезпечує зняття загострених протиріч.

Жанровий синтез простежується в змінах і на формуючому рівні, що, як точно відзначив В.М. Головка, перетворює організованість в органічність, а також захоплює й зумовлюючий, завершальний цикл перетворення жанру. Цей процес вимагає ретельного вивчення, наповнення історико-літературною конкретикою. Однак очевидний факт те, що особливістю формуючого рівня синтетичних утворень є різна співвіднесеність його компонентів з родовою основою. Зрушення в суб'єктній структурі, у площині відображення просторово-часових уявлень, зумовлюються перетином, щільним зрощенням родових начал. Діалектика інваріантного й несталого в жанрі в контексті родових зсувів як механізм появи нових складних утворень актуалізується в дослідженні О.В. Зирянова. Аналіз процесу міжвидових кореляцій істотно поглиблений міжродовими взаємодіями. Звертаючись до вивчення новелізації лірики, учений установлює алгоритм аналізу, в якому простежується реалізація на конкретному матеріалі загальних закономірностей синтезу. Він акцентує увагу на процесуальності новелізації, що вбирає різні перспективи здійснення цієї взаємодії. Жанрова конвергенція спирається на підстави, що забезпечують і закріплюють взаємопритягнення лірики й новели: підвищена сугестивність і символістика, стислість, пунктирність сюжету, навантаженість окремої події загальним змістом. Учений спростовує можливість трактування новелізації в руслі поетичного аналога епічному жанру, пояснюючи свою думку специфікою родової основи синтезу, що, як пише дослідник із посиланням на Л.Я. Гінзбург, не переносить, не відтворює, а відкриває [13, с. 319]. Але він також уточнює, що поетичний аналог дійсно має місце у випадку виникнення гібридних структур, у яких „некритичне ставлення” до засвоєваних елементів епосу або драми приводить лірику до втрати родової чистоти.

Особливістю методологічного підходу О.В. Зирянова є спроба об'єднати два вектори еволюції новели в ліриці, що впливає на її типологію. Він розрізняє процес новелізації, який „іманентний ліриці і становить собою сюжетно-драматичну основу об'єктивації ліричної свідомості”, а також метажанрову спрямованість лірики з відчутною орієнтацією на освоєння матеріалу й способів його осмислення в прозаїчних жанрах [13, с. 320]. У першому випадку О.В. Зирянов називає розвиток символіко-асоціативних засобів, які стимулюють розвиток ліричного роду й освоєння „жанрово-естетичних обріїв”, раніше закріплених за іншими жанрами, у другому – фіксує асимілятивні тенденції, тобто поглинання лірикою елементів прозаїчного мислення.

Про те, що жанровий архетип, не перешкоджаючи міжжанровій взаємодії, забезпечує єдність художньої форми, писав і С.С. Аверинцев. У проміжних формах основні ознаки відтиснуті

напливом чужих ознак, але вони не заважають одна одній і не суперечать, оскільки співвіднесені з різними рівнями твору [1, с. 198]. У цьому випадку ми маємо справу із взаємодією жанрів. Ядро жанру, залишаючись не порушеним, на інших рівнях розташовує ознаки інших змістовних форм. Такі взаємодії вслід за Ю.М. Тиняновим можна назвати „деформацією”. Їхня розмаїтість і багатовекторність розкриваються сучасними дослідженнями. Виявляючи ці властивості синтетичних тенденцій сучасної жанрової системи, що виникли під впливом ідей нової епохи, Т.В. Кошурнікова вважає результатом модифікацій розвиток варіативності жанру, розширення його потенціалу [8, с. 8]. Жанрові модифікації, охоплюючи поверхневі жанрові шари, можуть заглиблюватися, трансформувати формуючі властивості, впливати на родові позначення.

Групи жанрових модифікацій на матеріалі оди висуває О.В. Петров. Дослідником визначені такі перетворення: розширення художнього змісту, наближення до інших жанрів, зміни у самому жанрі, насичення традиційної топіки індивідуальним змістом і посилення індивідуального начала у поезії доби кінця VIII століття, що зрештою призвело до появи унікального жанрового об'єднання [25, с. 14-17]. Аналізу якісного перетворення модифікацій жанрової структури сонета присвячене докладне й глибоке дослідження Т.М. Андреюшкіної, в якому зауважується, що контамінація – це об'єднання в одному вірші структурних або змістових елементів двох або більше жанрів [2]. Контамінація „передбачає відхід від жанрової норми, яка виступає як певна рама для твору, що створює і зовнішні межі його формальної організації, і внутрішні межі – границі його змісту, котрі формують також перспективу, спосіб його сприйняття читачем. У результаті контамінації відбувається або зіткнення різних жанрових рамок, так що подвійність помітна, або перевага однієї над іншою, коли одна жанрова форма опиняється в рамі іншої” [2, с. 15].

Комбінування, як ми вже зауважували, часто виступає синонімом контамінації жанрів, об'єднаних у понятті модифікація. Їхнє виявлення й аналіз у ряді літературознавчих досліджень відбуваються в контексті розуміння циклічності розвитку жанру (О.Я. Бурліна [6], С.І. Єрмоленко [11], Б.П. Іванюк [15]). Ідея циклічності, в якій синтез представлений як підсумок певних взаємодій, жанрового зближення, надає розвитку твору значення замкнутої системи. Проте ця точка зору сприяє виразному прояву розбіжностей у процесах контамінації й асиміляції жанрів, що полягають у ступені виявлення та автономності складених компонентів.

Результати зазначених досліджень дають змогу простежити динаміку поверхневих і глибинних структур у процесі утворення нової єдності. Часткові зміни, що сприяють варіативності, призводять до багатоскладного в жанровому плані твору, в якому наявні кілька

сталих основ. Але ці контамінації можуть перейти й на інший рівень міжжанрової взаємодії. У такому випадку спостерігається злиття основ, принципове відновлення форми. Синтетичний твір утворений шляхом жанрового синтезу, а, виходить, має єдину основу. При такому підході до проблеми формування синтетичного твору відсутнє поняття домінанти, що підкоряє компоненти, які співвідносяться з нею. Уявлення про жанрову раму, що охоплює протилежності, які, у свою чергу, проникають у неї й сприяють утвердженню нової єдності, вказує на взаємозумовленість сталого й змінного, їхнього діалектичного руху, що має вирішальне значення для розвитку синтетичного жанру. Але контамінаційне міжжанрове сполучення в цих утвореннях активне, і компоненти, які взаємодіють, є дійсно автономними й більш незалежними.

У синтетичному творі ці тенденції підсилюються, взаємодіючі жанрові начала помножуються. Твір сприймається як складний у жанровому відношенні, навіть при порівняно невеликому обсязі. Організація жанрової множинності, її перетворення здійснюються різними способами. Одним з ефективних є жанрове називання тексту, що вміщує жанровий діалог і, в рамках заданої орієнтації, пристосовує його до особливостей об'єднуючого начала. Саме це відбувається, наприклад, в поетичних щоденниках і подорожах, широко представлених в українській та російській літературі ХІХ – початку ХХ ст. Різні жанрові шари, що втягуються у твір, видозмінюються, але не втрачають своєї специфіки. Організація синтетичних творів не зводиться до принципу „підпорядкування” одного компонента іншому, як і співположення жанрових моделей. Основа синтетичного жанру формується через взаємодію частин, забезпечуючи їхню цілісність і подальший хід перетворень, контактів уже як певну форму цілісності. Нова ідея або, краще сказати, концепція людини – жанрозумовлючий фактор – виникла не в результаті з'єднання, а значно його випереджаючи й розвертаючись через нього. Цей породжуючий принцип, як зазначалося, – не канон, а „напрямок власної мінливості жанру” [3, с. 454] у поєднанні зі зрушеннями в освоєнні „ідеї людини”.

Джерелом синтетичного твору не є формальні експерименти, вони – тільки необов'язковий наслідок. Ці сполучення визначені складною ідеєю. Крім того, об'єднання ознак різнорідних жанрів, як доводять сучасні дослідження, не тотожне принципу розвитку синтетичної структури, про що йшла мова. У ній виникає „інше” і розвивається шляхом складних протиріч усередині певної форми, викликаючи її зростання, становлення, визначаючи рівні родових зсувів.

Контамінаційне й синтетичне утворення співвідносяться, насамперед, за ключовим параметром сучасної жанрової системи – вільного авторського самовираження. Вони обидва націлені на перетворення архаїчних жанрів, прагнення до жанрової інновації й відбиття значущих для певного періоду художніх тенденцій. І ті, й

інші ґрунтуються на синтетичних стратегіях зміни жанру, і в контексті розвитку літературної системи можуть взаємодіяти, сприяючи появі складних жанрових структур. Але відрізняються вони способом інтерференції, внутрішньою організацією. Контамінаційні інтегрують елементи інших жанрів шляхом підпорядкування або співположення кількох жанрових основ. Синтетичні – шляхом саморозвитку форми, яка спирається на стійкий змістовий ґрунт, що приводить до зародження повторюваної й пізнаваної, якісно нової художньої форми. Саме тому контамінаційні твори рідко виникають на межі літературних родів або систем художньої мови, а жанрові „стики” виконують важливі змістоутворюючі функції. Вони, на відміну від синтетичних утворень, не запрограмовані на саморозширення, що забезпечує більшу системну стійкість. Взаємоперехідність контамінаційних і синтетичних форм яскраво виражена в перехідні моменти розвитку літератури. Розпад, стирання внутрішньої основи синтетичного твору супроводжується виразною складеністю жанрової структури, що свідчить про залучення інших принципів жанрово-родової конвергенції, близької до контамінаційної.

1. *Аверинцев С.С.* Риторика и истоки европейской литературной традиции / С.С. Аверинцев. – М. : Языки русской культуры, 1996. – 448 с.
2. *Андреюшкина Т.Н.* Немецкий сонет: эволюция жанра : автореферат дисс. на соискание учен. степени докт. филол. наук : спец. 10.01.03 „Литература стран зарубежья” / Т.Н. Андреюшкина. – М., 2008. – 32 с.
3. *Бахтин М.М.* Вопросы литературы и эстетики / М.М. Бахтин. – М. : Худож. лит., 1975. – 502 с.
4. *Бройтман С.Н.* Историческая поэтика : учебное пособие / С.Н. Бройтман. – М. : РГГУ, 2001. – 320 с.
5. *Будний В., Ільницький М.* Порівняльне літературознавство : підручник / В. Будний М. Ільницький. – К. : Вид. дім „Києво-могилянська академія”, 2008. – 430 с.
6. *Бурлина Е.Я.* Культура и жанр. Методологические проблемы жанрообразования и жанр синтеза / Е.Я. Бурлина. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1987. – 168 с.
7. *Гачев Г.Д.* Содержательность художественных форм. Эпос. Лирика. Театр / Г.Д. Гачев. – М. : Изд-во Моск. ун-та, Флинта, 2008. – 288 с.
8. *Головко В.М.* Жанрообусловливание как модус художественного познания (теоретико-методологическая перспектива) / В.М. Головко // Вестник Ставропольского гос. ун-та. – 2002. – № 29. – С. 91-99.
9. *Головко В.М.* Жанрообусловливание как проблема теоретической поэтики [Електронний ресурс] / В.М. Головко // Герменевтика литературного жанра материалы междунар. научно-теоретической интернет-конф. Ставропольский гос. ун-т (3 – 7 октября 2006 г.). – Режим доступа : <http://conf.stavsu.ru/conf.asp>.
10. *Гром'як Р.Т.* До вивчення джерел розвитку літературних видів і жанрів /

- Р.Т. Гром'як // Давнє і сучасне : Вибрані статті з літературознавства. – Тернопіль : Лілея, 1997. – С. 42-45.
11. *Єрмоленко С.И.* Лирика М.Ю. Лермонтова: жанровые процессы / С.И. Ермоленко. – Екатеринбург : Урал. гос. пед. ун-т, 1996. – 420 с.
  12. *Зенкин С.Н.* Ведение в литературоведение: теория литературы : учебное пособие [Электронный ресурс] / С.Н. Зенкин. – М. : РГГУ, 2000. – Режим доступа : <http://www.iek.edu.ru/publish/aids.htm>.
  13. *Зырянов О.В.* Эволюция жанрового сознания русской лирики: феноменологический аспект / О.В. Зырянов. – Екатеринбург : Изд-во Уральск. ун-та, 2003. – 548 с.
  14. *Зырянов О.В.* Повесть стихотворная / О.В. Зырянов // Поэтика: слов. актуал. терминов и понятий / [гл. науч. ред. Н.Д. Тамарченко]. – М. : Изд-во Кулагиной; Intrada, 2008. – С.170-171.
  15. *Іванюк Б.* Жанровий синтез / Б. Іванюк // Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – С. 203-204.
  16. *Копыстьянская Н.Ф.* Жанровые модификации в чешской литературе / Н.Ф. Копыстьянская. – Львов : Вища шк., 1978. – 258 с.
  17. *Кормилов С.И.* Повесть / С.И. Кормилов // Литературная энциклопедия терминов и понятий / [под. ред. А.Н. Николюкин]. – М. : НПК „Интелвак”, 2001. – С. 752-753.
  18. *Кошурникова Т.В.* Жанровые модификации в творчестве В.Н. Крупина : автореферат дисс. на соискание уч. ст. канд. филол. наук : спец. 10.01.01 „Русская литература” / Т.В. Кошурникова. – Москва, 2008. – 22 с.
  19. *Ладохина О.Ф.* Филологический роман как явление историко-литературного процесса XX в. : автореферат дисс. на соискание уч. ст. к. филол. н. : спец. 10.01.01. „Русская литература” / О.Ф. Ладохина. – Архангельск, 2009. – 24 с.
  20. *Липовецкий М.Н.* О чем помнит литературная сказка? (Семантическое ядро историко-литературных модификаций жанра) / М.Н. Липовецкий // Модификации художественных форм в историко-литературном процессе : сб. науч. тр. – Свердловск : Уральск. гос. ун-т, 1988. – С. 5-21.
  21. *Минералова И.Г.* Русская литература серебряного века. Поэтика символизма : учебное пособие [для студентов, аспирантов, преподавателей-филологов] / И.Г. Минералова. – [4-е изд.]. – М. : Флинта; Наука, 2008. – 272 с.
  22. *Михайлов А.В.* Роман и стиль / А.В. Михайлов // Теория литературы : в 4 т. – М. : ИМЛИ РАН, 2003. – Т. 3 : Роды и жанры (основные проблемы в историческом освещении). – С. 279-353.
  23. *Никола М.И.* Жанровые синтетические образования в английской поэзии XIV в. / М.И. Никола // Синтез в русской и мировой художественной культуре : тезисы 2-й научно-практич. конф., посвященной памяти А.Ф. Лосева. – М. : МПГУ, 2001. – С. 31-33.
  24. *Пестерев В.А.* Модификации романной формы в прозе Запада второй половины XX столетия : монография / В.А. Пестрев. – Волгоград : Изд-во ВолГУ. – 312 с.
  25. *Петров А.В.* Оды „На новый год”, или Открытие времени: Становление

- художественного историзма в русской поэзии XVIII в. : монография / А.В. Петров. – Магнитогорск : Изд-во МаГУ, 2005. – 272 с.
26. Полякова Л.В. Пути развития теории жанра в работах последних лет / Л.В. Полякова // Русская литература. – 1985. – № 1. – С. 212-220.
27. Стенник Ю.В. Системы жанров в историко-литературном процессе / Ю.В. Стенник // Историко-литературный процесс. Проблемы и методы изучения / [под ред. А.С. Бушмина]. – Л. : Наука, 1974. – С. 168-202.
28. Тищенко О. На каком языке говорит поэзия fin de siecle / О. Тищенко // Поэтика исканий или поиск поэтики : материалы междунар. конференции-фестиваля „Поэтический язык рубежа XX – XXI вв. и современные литературные стратегии” (Москва, 16 – 19 мая 2003 г.). – М., 2004. – С. 164-171.
29. Тодоров Цв. Поняття літератури та інші есе / Цв. Тодоров. – К. : Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2006. – 162с.
30. Тынянов Ю.Н. Поэтика. История литературы. Кино / Ю.Н. Тынянов. – М. : Наука, 1977 – 574 с.

Аннотация

Рассматривается проблема определения и очерчивания границ явления жанрового синтеза. Систематизация взглядов и теоретических разработок в этой сфере обнаруживает разногласия в трактовке синтетических феноменов, что провоцирует разбалансирование методологических принципов их анализа. Ряд противоречий в понимании природы синтеза указывает на исследования вопросов, связанных с интеграционными процессами, усовершенствования и уточнения дефиниций, этапов взаимодействия художественных форм.

Ключевые слова: синтез, структура, жанр, эволюция, методология, синтетический жанр, контаминация.

Summary

The article deals with definition and description of the borders of genre synthesis. There are some contradictions in definition of synthetic phenomena, which is cause the disbalance in methodological ways of there analysis. The number of contradictions in realizing the phenomenon of synthesis proves the necessity of investigating the problems concerning intergrational process as well as specifying the definitions and the periods of interaction of artistic forms.

Key words: synthesis, structure, genre, evolution, methodology, synthetical genre, contamination.

Стаття надійшла до редколегії 7.12.2009 р.